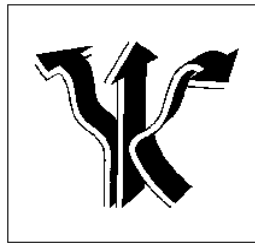

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТІВ
з дисципліни
«НОРМАТИВНО-ПРАВОВА ТА ЕТИЧНА РЕГУЛЯЦІЯ НАУКОВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ»
(для аспірантів)**

Київ

ДП «Видавничий дім «Персонал»

2018

Підготовлено професором кафедри публічного адміністрування
О. В. Червяковою

Затверджено на засіданні кафедри публічного адміністрування
(протокол № 9 від 21.03.17)

Схвалено Вченою радою Українсько-Азербайджанського інституту
соціальних наук і самоврядування Г.А. Алієва (протокол № 9 від 27.04.17)

Червякова О. В. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни «Нормативно-правова та етична регуляція наукової діяльності» (для аспірантів). – Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2018. – 29 с.

Методичні рекомендації містять пояснювальну записку, зміст самостійної роботи з дисципліни «нормативно-правова та етична регуляція наукової діяльності», теми рефератів, вказівки до написання реферату, індивідуальні завдання, вказівки до виконання індивідуального завдання, питання для самоконтролю, а також список літератури.

© Міжрегіональна
Академія управління
персоналом (МАУП),
2018

© ДП «Видавничий дім
«Персонал», 2018

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Самостійна робота аспірантів з дисципліни «Нормативно-правова та етична регуляція наукової діяльності» передбачає формування самостійності у здобутті знань, способах оволодіння складними вміннями і навичками бачити зміст та мету роботи, організовувати власну самоосвіту, вміння повному підходити до вирішення питань, оптимізувати пізнавальну і розумову активність і самостійність, здатність до творчості.

Чітке планування є необхідною умовою для успішної самостійної роботи. Наукою і практикою встановлено, що лише самостійна робота дасть можливість аспіранту засвоїти систему знань, глибоко вникнути в сутність науки, оволодіти необхідними навичками, розвинути свої здібності і таланти. Без добре організованої та планомірно здійснюваної самостійної роботи немає і не може бути наукового пізнання.

Самостійна робота, будучи найважливішим засобом наукового пізнання, має будуватися на основі наукової організації розумової праці, яка вимагає дотримання таких положень:

- визначити свої можливості, знати свої позитивні сторони і недоліки, особливості своєї пам'яті, уваги, мислення, волі;
- знайти найбільш придатні для себе методи самостійної роботи і піклуватися про їх удосконалення;
- починаючи роботу, встановити її мету (навіщо я працюю, що маю досягти у своїй роботі);
- скласти план роботи і працювати, дотримуючись цього плану (що і в який термін я маю виконати);
- здійснювати самоконтроль, самоперевірку в процесі роботи;
- уміти створити сприятливу обстановку для своєї роботи і постійно покращувати її;
- виконувати вимоги гігієни праці, створювати гігієнічні умови для праці;

- працювати щодня, систематично, а не від випадку до випадку.

В умовах організації освітнього процесу у вищому навчальному закладі, збільшенні обсягу навчального матеріалу, який рекомендований аспірантам на самостійне опанування, неможливо обійтись без самостійної роботи аспірантів як в аудиторний, так й позааудиторний час. Індивідуальний пошук знань важливий, адже сприяє розвитку допитливості, зацікавленості, орієнтує на дослідницьку роботу теоретичного або дослідно-експериментального рівнів.

Активну участь в організації самостійної роботи аспірантів бере викладач, який, враховуючи освітні можливості аспірантів, чітко визначає обсяг та складність самостійної роботи; рекомендує різноманітні форми самостійної роботи; допомагає оволодівати методами самостійної роботи; періодично здійснює контроль за перебігом самостійної роботи аспірантів.

Метою курсу «Нормативно-правова та етична регуляція наукової діяльності» є ознайомлення аспірантів з нормативно-правовими документами регулювання наукової діяльності та етикою науки, що включає основні поняття, категорії та принципи кодексу поведінки вченого.

За підсумками вивченого курсу аспірант має

знати:

- основні етапи становлення, тенденції розвитку науки «Публічне управління»;
- понятійно-категоріальний апарат наукової етики;
- норми наукового етикету;
- основні ідеї, що показують етичну цінність, етичні наслідки діяльності вченого;
- основні нормативні документи, що регламентують наукову діяльність вченого;
- нормативно-правові документи регулювання наукової діяльності;
- норми наукового товариства;

- моральні норми індивідуальної та колективної наукової діяльності;
уміти:

- застосовувати основні поняття етики науки, аргументовано викладати наукову точку зору;

- здійснювати наукові дослідження відповідно до нормативно-правових документів, що регламентують наукову діяльність та діяльність ученого;

- демонструвати теоретичні знання та практичне володіння нормами професійної етики наукового працівника;

- орієнтуватися у моральних нормах і принципах науки, включаючи специфіку проблеми науки «Публічне управління».

Засоби контролю знань аспірантів з дисципліни:

- *поточний контроль* аспірантів проводиться з метою перевірки засвоєння ними основних положень лекційного матеріалу. Він здійснюється на семінарських заняттях шляхом опитування (письмового та усного), тестування, прослуховуванням доповідей та рефератів аспірантів, оцінки якості відповідей на контрольні питання, індивідуальні та творчі завдання;

- *підсумковий (модульний) контроль* – здійснюється за рахунок аналізу результатів модульних контролів аспірантів за темами навчальної дисципліни. Підсумкова оцінка розраховується як сумарний бал успішності кожного аспіранта за заліковими модулями навчальної дисципліни та під час проведення іспиту за означеним у навчальній програмі переліком питань;

- *підсумково-модульний контроль за дисципліну* здійснюється з урахуванням середньозваженого усіх оцінок за залікові модулі. Підсумково-модульна оцінка може перескладатися з метою її підвищення у період проведення тижнів академічного контролю за означеними у навчальній програмі переліком питань.

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ «НОРМАТИВНО-ПРАВОВА ТА ЕТИЧНА РЕГУЛЯЦІЯ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

Самостійна робота аспірантів є основною формою оволодіння знаннями у вільний від аудиторних занять час.

До самостійної роботи належать такі види робіт, які аспіранти виконують під час підготовки до всіх аудиторних занять, у процесі підготовки індивідуальних завдань, навчально-пошукової або науково-дослідної діяльності. Це не залежить від того, здійснюється робота за умов консультування викладачем, або без його участі; поза розкладом, або за розкладом, що регламентує самостійну підготовку.

З дисципліни «Нормативно-правова та етична регуляція наукової діяльності» рекомендуються такі види самостійної роботи:

- самостійне вивчення й поглиблене опрацювання певних тем дисципліни та окремих питань;
- вивчення матеріалу лекцій за конспектами, підручниками і спеціальною літературою;
- підготовка до семінарських занять за допомогою статей з наукових періодичних журналів та авторефератів дисертацій;
- виконання індивідуальних завдань;
- виконання творчих завдань;
- підготовка до контрольних робіт та модульного тестування;
- написання рефератів;
- підготовка доповідей на наукові конференції.

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

з дисципліни

«Нормативно-правова та етична регуляція наукової діяльності»

Змістовий модуль I. Засади етики наукової діяльності

Тема 1. Етика науки

Наука – соціальне явище, а наукова діяльність – соціально значуща діяльність людей (науковців) з метою досягнення істинного знання. Ця діяльність ґрунтується на соціальних нормах, законах, принципах суспільного життя, які є своєрідним комплексом юридичних, правових, адміністративних, політичних регуляторів життєдіяльності суспільства, окремого індивіда в усіх сферах суспільного життя, зокрема й у науковій.

Нинішній стан розвитку цивілізації засвідчує, що поряд з традиційно значущими, зросла й роль моральних та етичних імперативів у розвитку науки.

Наукова етика (термін «етика» походить від давньогрек. *ἠθος* (лат. *ethica*), у перекладі означає «звичай») є узвичаєнням наукового середовища, встановленням норм і сукупності правил певної соціальної групи. Наукова етика у сучасній науці – це сукупність офіційно опублікованих правил, порушення яких веде до адміністративного розгляду.

Учений повинен додержуватися принципів наукової етики, щоб успішно займатися науковими дослідженнями. У науці як ідеал проголошується принцип, що перед обличчям істини всі дослідники рівні, що жодні минулі заслуги не беруться до уваги, якщо мова йде про наукові докази. Не менш важливим принципом наукового етосу є вимога наукової чесності при викладі результатів дослідження.

Учений може помилятися, але не має права фальсифікувати результати, він може повторити вже зроблене відкриття, але не має права займатися плагіатом.

Посилання як обов'язкова умова оформлення наукової монографії й статті покликані зафіксувати авторство тих або інших ідей і наукових текстів, забезпечувати чітку селекцію вже відомого в науці й нових результатів.

Існують детально розроблені правила про те, яким умовам повинні відповідати співавтори наукової статті. Кожний, хто вказаний як автор, повинен внести суттєвий безпосередній інтелектуальний внесок у працю. Наприклад, повинен внести вклад у концепцію, дизайн і/чи інтерпретацію результатів. «Почесне» співавторство заборонене. Надання фінансування, технічної підтримки, пацієнтів або матеріалів, як би це не було важливо для роботи, само по собі не є достатнім внеском у роботу для того, щоб стати співавтором. Кожен, хто вніс істотний вклад у роботу, повинен бути співавтором. Кожний, хто вніс менш значний внесок у роботу, повинен бути перелічений у списку людей, яким вноситься подяка наприкінці статті.

Дані моральні принципи часто порушуються. У різних наукових співтовариствах може встановлюватися різна жорсткість санкцій за порушення етичних принципів науки. Зниження «якості знання» при порушенні етики науки веде до макулатурної науки, ідеологізації науки, і комерціалізації науки (у кого основна мета – це гонка за фінансуванням). Одним з важелів контролю над виконанням наукової етики є анонімне рецензування наукових статей, проектів і звітів.

Наукова етика – це не тільки адміністративні правила, а й сукупність моральних принципів, яких дотримуються вчені в науковій діяльності і які забезпечують функціонування науки.

Роберт Мертон у своїх роботах із соціології науки створив чотири моральні принципи:

1. *Колективізм* — результати дослідження повинні бути відкриті для наукового співтовариства.

2. *Універсалізм* — оцінка будь-якої наукової ідеї або гіпотези повинна залежати тільки від її змісту й відповідності технічним стандартам наукової діяльності, а не від соціальних характеристик її автора, наприклад, його статусу.

3. *Безкорисливість* — при опублікуванні наукових результатів дослідник не повинен прагнути до одержання якоїсь особистої користі, крім задоволення від розв'язки проблеми.

4. *Організований скептицизм* — дослідники повинні критично ставитися як до власних ідей, так і до ідей, що висуваються їхніми колегами.

Тема 2. Норми наукового етикету

Науковий етикет тісно пов'язаний з мовним етикетом. Нагадаємо, що мовний етикет – це стійкі формули, що забезпечують прийняте у певному середовищі серед певних людей включення у мовленнєвий контакт, підтримання спілкування в обраній тональності.

Мовний етикет існував й існує у сучасній українській науці. Він є результатом значних мовно-стилістичних процесів, які відбулися в царині українського наукового стилю. Ці процеси особливо помітні за останнє століття. Мовний етикет має відігравати посутню роль у комунікації науковців. Їхня поведінка й мова залежать від того, з ким вони спілкуються: учений і його колеги спілкуються у власне науковому підстилі, а вчений і його учні – у науково-навчальному підстилі тощо.

Науковець, спілкуючись з колегами, використовує одні мовні формули (вітань, прощань, представлень, звертання тощо), а під час спілкування зі студентами – інші.

Структура мовного етикету в науковому стилі залежить від форми спілкування. Так, перебуваючи на науковому симпозіумі, науковець має використовувати зовсім іншу форму звертання до колег-учених, ніж ту, яку

він використовує під час академічної лекції. Звичайно, науковець може змінювати ці мовні формули. Ці зміни залежать від культури, вишуканості мовлення, смаків, традицій науковця, умов і мети спілкування.

Майже незмінними залишилися етикетні вислови, які використовуються під час публічного захисту дисертацій (це формули звертань до голови і членів спеціалізованої вченої ради). Наприклад: «Глибокоповажний голово спеціалізованої вченої ради! Глибокоповажні члени спеціалізованої вченої ради! Шановні колеги!»; вислови подяки членам спеціалізованої вченої ради, опонентам, наприклад: «Дозвольте сердечно подякувати голові спеціалізованої вченої ради – членові-кореспонденту Академії наук..., професору...; моєму керівникові, доктору наук з державного управління, професору...; щиро дякую офіційним опонентам: доктору наук..., професору...; кандидатів наук..., доценту...» та ін.

У наукових текстах (і в усному мовленні) потрібно вживати авторське «ми» наприклад: на наш погляд, вважаємо, ми переконані, ми дотримуємось іншої класифікації.

Потрібно запам'ятати такі мовні формули: вагомі наукові здобутки..., заслугою автора..., слушною є думка..., слушно вважати, що..., справедливе твердження..., справедливо стверджувати..., без сумніву, Ви маєте рацію..., безперечно, Ваші міркування..., дякую за увагу! дякую за прихильне ставлення до мене!, дякую за запитання!, дякую за доповнення й запитання!, складаємо щирі подяку... за цінні зауваження й поради..., ми ладні погодитися в цьому, адже в ..., краще було б..., на наш погляд..., на нашу думку...

Для мовного етикету важливими є і певні заборони, тобто те, чого не можна допускати: голосно говорити; жестикулювати, штовхати співбесідника; смикати за одяг; плескати по плечу; нашіптувати одному з кількох співрозмовників; нагадувати людині про її вік, фізичні вади.

Таким чином, науковий етикет має свою специфіку, зокрема спілкування серед науковців передбачає врахування таких факторів: адресат мовлення (студенти, колеги, науковці, учасники конференції та ін.), завдання висловлювання, мовне оформлення етикетних висловів.

Тема 3. Моральні норми індивідуальної та колективної наукової діяльності

Морально норми – це не тільки заборони, а й дозволи, що утверджують певні позитиви у суспільстві, науці зокрема. Відомо, що учений, науковець – це людина творча, яка понад усе прагне пізнати предмет, явище чи процес і отримати адекватні знання про них. Діяльність ученого безкомпромісна у пошуку істини. Він не знає вищої цінності, окрім істини. Істина, вустами Арістотеля, "дорожче" всього у світі, навіть дружби. Служіння істині – моральне переконання ученого і воно не може бути девальвоване чи куплене. У цьому сенсі пошук і досягнення істини є не тільки безкомпромісним, а й безкорисним, оскільки визначається гносеологічним інтересом, світоглядною позицією та моральним здоров'ям ученого.

Моральні норми, що стали переконаннями чи набувають статусу таких, – це своєрідні кайдани, «розірвати які, – зазначав К. Маркс, – неможливо не розірвавши свого серця», своєї душі, не знищивши себе як особистість. Учений заради них піде на тортурі і навіть на смерть, але не переступить через них. Так поступив Дж. Бруно, якого католицька інквізиція спалила за його наукові позицію і переконання. Такою самою стала доля М. Вавілова і багатьох інших як вітчизняних, так зарубіжних вчених, які пішли на смерть, але не відмовилися від своїх переконань.

Моральні норми утверджують та підтримують певні соціальні цінності, орієнтують особу шляхом повелінь і заборон на їх практичне здійснення соціально санкціонованим способом. Це забезпечує альтернативу вибору поведінки залежно від свідомості особи.

Отже, складна система моральних норм включає в себе відповідні правила, зразки поведінки, цінності, оцінки та мотиви створює певний моральний порядок. Норми моралі тоді стають ефективними, коли вони діють спільно з правом у взаємному нормативному і психологічному погодженні. Переслідуючи однакову мету, завдання і принципи стають загальним правилом поведінки людини. Це засвідчує їхній неантагоністичний характер.

Структура моральної норми — це об'єктивно зумовлена потребами морального регулювання її внутрішня організація у поділі на складові елементи та в певних зв'язках між ними. Такими елементами моральної норми є диспозиція, гіпотеза, санкція.

Диспозиція — частина норми, в якій зазначаються права або обов'язки суб'єктів. Це — центральна, основна частина моральної норми, яка описує дозволена (можливу), обов'язкову (необхідну) чи заборонену (недопустиму) поведінку суб'єкта.

Гіпотеза — це частина норми, в якій зазначаються умови, обставини, з настанням яких можна чи необхідно здійснювати її диспозицію. Ці обставини позначаються поняттям «моральні явища». Призначення гіпотези — визначити сферу і межі регулювання диспозиції моральної норми.

Санкція — частина норми, в якій зазначаються заходи громадського осуду у випадку невиконання, порушення її диспозиції. Призначення санкції — забезпечувати здійснення диспозиції моральної норми.

Крім обов'язкових елементів моральної норми, існують ще й факультативні, зокрема, заохочення та оцінка.

Заохочення — це частина норми, в якій зазначаються певні цінності, блага. Суб'єкт може отримати їх у випадку добровільного здійснення ним диспозиції норми. Оцінка не може бути ототожнена із санкцією. Санкція — це наслідок конкретної дії, яка порушує норми моралі, а оцінка може бути дана поведінці людини в цілому як характеристика особи.

У свідомості людей моральні норми розрізняються за:

- характером диспозиції — уповноважуючі (дозволяючі) вказують на права, на можливу поведінку суб'єктів, містять схвалення певних мотивів поведінки; зобов'язуючі вказують на необхідну, з точки зору суспільства, поведінку; заборонні вказують на недопустиму, недозволену поведінку, зобов'язують особу утримуватися від шкідливих як для суспільства, так і для себе вчинків;

- норми повсякденної поведінки орієнтують особу на втілення в її практичній діяльності певних соціально-моральних цінностей, відображають наукові потреби у вигляді добрих цілей, активізують та організують індивідуальну мотивацію, зобов'язують здійснювати позитивні дії;

- позиційні визначають правомірність дій громадян, певним чином дотримання конкретно визначеної орієнтації; альтернативні передбачають декілька варіантів дій особи, оцінка їх у кожному випадку буде ідентичною, причому вибір однієї дії виключає у такому випадку інші; обмежувальні полягають у граничних діях особи, оцінювання — неоднозначне залежно від ступеня здійсненого;

- сферою територіальної дії (загальні, локальні); дією на коло суб'єктів (загальні діють на всіх однойменних суб'єктів; спеціальні діють на певну групу однойменних суб'єктів, виняткові у передбачених мораллю випадках вилучають, усувають дію норм щодо певних суб'єктів).

Змістовий модуль II. Нормативно-правова регуляція наукової діяльності

Тема 4. Основні нормативні документи, що регламентують наукову діяльність ученого

Перші історичні спроби регламентації наукової діяльності: клятви, зобов'язання, корпоративні настанови, кодекси. Необхідність універсальних конвенцій, усвідомлена у XX ст. Нюрберзький кодекс про заборону медичних експериментів над людиною (1947). Пагуошський рух учених: історія та

сучасність. Гельсинська декларація Всесвітньої медичної асоціації (1964). «Рекомендація стосовно статусу працівників науки», прийнята Генеральною асамблеєю ЮНЕСКО у 1974 р. «Норми наукової етики», прийняті Сенатом Товариства М.Планка у 2000 р. Їхні світоглядні та моральні засади. Всесвітня комісія з етики наукових знань та технології (COMEST) при ЮНЕСКО. Премія ЮНЕСКО ім. Авіценни з наукової етики. «Кодекс етики вченого» – досвід Польщі та України.

Основні нормативні документи, що регламентують наукову діяльність ученого в Україні, є Закони України: «Про наукову і науково-технічну діяльність» (ВРУ від 13.12.1991 р. № 1977-XII), «Про наукову і науково-технічну експертизу» (ВРУ від 10.02.1995 р. № 51/95-ВР), «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» (ВРУ від 11.07.2001 р. № 2623-III); Постанови КМУ: «Про затвердження Положення про підготовку науково-педагогічних і наукових кадрів» (КМУ від 01.03.1999 р. № 309), «Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів» (КМУ від 24.07.2013 р. № 567); Накази МОН України: «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (МОН України від 12.01.2017 р. № 40), «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» (МОН України від 17.10.2012 р. № 1112) та ін.

Тема 5. Нормативно-правовими документами регулювання наукової діяльності

Основні нормативні акти, якими регулюється наукова діяльність в Україні, є Закони України: «Про наукову і науково-технічну діяльність» (ВРУ від 13.12.1991 р. № 1977-XII), «Про наукову і науково-технічну експертизу» (ВРУ від 10.02.1995 р. № 51/95-ВР), «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» (ВРУ від 11.07.2001 р. № 2623-III); Постанови КМУ: «Про затвердження Положення про підготовку науково-педагогічних і наукових кадрів» (КМУ від 01.03.1999 р. № 309) та ін.

Тема 6. Норми наукового товариства

Нормами наукового товариства регулюють організацію та діяльність наукового товариства.

Наукове товариство створюється з метою координації організаційного та науково-методичного забезпечення роботи, створення сприятливих умов для розвитку і реалізації творчих здібностей, залучення до науково-дослідної та іншої творчої діяльності в процесі навчання, участі у вирішенні актуальних наукових проблем.

Наукове товариство є добровільним неприбутковим громадським об'єднанням, мета якого – здійснення науково-дослідної роботи. Діяльність наукового товариства ґрунтується на принципах:

- органічного зв'язку науково-дослідної роботи та навчання/роботи;
- самоврядування та гласності у роботі;
- змагальності та здорової конкуренції;
- рівноправності усіх членів;
- добровільності та спільності інтересів наукового спрямування.

Основними завданнями наукового товариства, зазвичай, є:

- активізація науково-дослідної діяльності осіб перемінного складу, формування у них навичок самостійного проведення наукових досліджень та творчого підходу при вирішенні актуальних наукових та прикладних завдань;
- залучення студентів, аспірантів, докторантів, науковців до активної участі у науково-дослідній діяльності кафедр, лабораторій у складі наукових груп і гуртків;
- пошук і підтримка талановитих дослідників серед осіб перемінного складу, надання їм всебічної допомоги у науково-пошуковій діяльності, реалізації їх творчих ідей, пропозицій, інновацій тощо.
- популяризація серед колег досягнень науки і техніки, посилення наукової складової навчального процесу;

- участь в організації та проведенні конференцій, семінарів, конкурсів, грантах тощо;
- оприлюднення результатів науково-дослідної діяльності наукового товариства та їх впровадження у практичну діяльність;
- сприяння організації та розвитку міжвузівської та міжнародної наукової співпраці;
- інформаційне та методичне забезпечення наукової діяльності;
- сприяння розвитку наукових шкіл, творчих колективів, виховання у стінах академії резерву вчених і викладачів;
- обмін досвідом, співробітництво із громадськими та державними організаціями, включаючи аналогічні товариства (спілки, асоціації) в інших вищих навчальних закладах України та за її межами.

Змістовий модуль III. Дослідницькі та інноваційні процеси в науці «Публічне управління»

Тема 7. Етапи становлення, тенденції розвитку науки «Публічне управління»

Історичною передумовою і фундаментальною основою становлення «Публічного управління» як галузі науки є «Державне управління», що запроваджена включенням її до Переліку галузей науки, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 29.11.1997 р. № 1328. Наказом ВАК України від 9 вересня 2002 р. № 368, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 20 вересня 2002 р. № 772/7060, внесено зміни у спеціальності галузі науки «Державне управління», серед яких: «Теорія та історія державного управління» (25.00.01), «Механізми державного управління» (25.00.02), «Державна служба» (25.00.03), «Місьцеве самоврядування» (раніше «Регіональне управління») (25.00.04), «Галузеве управління» (25.00.05).

Наступним кроком розвитку цієї наукової галузі, після визначення спеціальностей та їх паспортів, було відкриття магістратури, аспірантури і докторантури з підготовки за відповідними спеціальностями з державного управління, створено спеціалізовані вчені ради, фахові видання, здійснювалася організація науково-дослідної роботи, що сформувало теоретико-методологічні основи та інфраструктуру для галузі науки «Державне управління».

Дослідження у цій галузі охоплюють теоретичні, методологічні та практичні проблеми становлення і розвитку державного управління в Україні і спрямовані на виявлення законів, закономірностей, принципів, тенденцій, а також розроблення на їх основі підходів, моделей, методів і технологій розв'язання цих проблем. Чільне місце серед них відведено дослідженню системних характеристик державного управління, теорії організації, а також технології розробки, прийняття та впровадження управлінських рішень. На освітню та наукову галузі «Державне управління» покладалося важливе завдання забезпечення ефективного вирішення проблем державного будівництва в Україні, насамперед, формування досконалої державної кадрової політики та адекватного кадрового забезпечення державної служби. У результаті у сфері державного управління було створено реальні передумови здійснення повороту від емпіризму до науковості управління.

Таким чином, сучасний стан державного управління як наукової галузі в Україні має потужний потенціал, є фундаментом становлення та визначає перспективи розвитку «Публічного управління» як галузі науки в Україні, що передбачає: сприяння розвитку наукових досліджень з актуальних проблем публічного управління, зокрема, розробленню нових управлінських технологій та впровадженню їх досягнень у практику; залучення науковців до аналітичної роботи в органах державної влади; підвищення рівня забезпеченості апарату системами підтримки прийняття рішень на базі сучасної управлінської методології та використання засобів інформатизації і комп'ютеризації. В умовах складності та масштабності проблем публічного

управління застосування наукових підходів і сучасних методів їх вирішення набувають особливого значення.

Перспективне прогнозування, стратегічне планування, вибір раціональної структури органів публічної влади та її кадрового забезпечення, забезпечення інноваційного, якісного управління, створення високоефективних мотиваційних підходів, розроблення сучасних методів контролю, комунікацій, прийняття рішень – це лише кілька завдань з багатьох, вирішення яких неможливе без розвитку науки публічного управління у напрямі створення нових та вдосконалення існуючих концепцій, теорій, принципів і методів.

Теми 8–9. Організація та оформлення результатів досліджень

Організація та оформлення результатів досліджень регламентується Законами України: «Про наукову і науково-технічну діяльність» (ВРУ від 13.12.1991 р. № 1977-XII), «Про наукову і науково-технічну експертизу» (ВРУ від 10.02.1995 р. № 51/95), «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» (ВРУ від 11.07.2001 р. № 2623-III); Постановами КМУ: «Про затвердження Положення про підготовку науково-педагогічних і наукових кадрів» (КМУ від 01.03.1999 р. № 309), «Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів» (КМУ від 24.07.2013 р. № 567); Наказами МОН України: «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (МОН України від 12.01.2017 р. № 40), «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» (МОН України від 17.10.2012 р. № 1112) «Деякі питання присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань» (МОНмолодьспорт України від 14.09.2011 р. № 1059), «Про затвердження Переліку наукових спеціальностей» (МОНмолодьспорт України від 14.09.2011 р. № 1057).

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Етика науки й етика вченого.
2. Умови виникнення та функціонування професійної етики.
3. Види професійної етики.
4. Етика науки у системі професійної етики.
5. Кодекси професійної етики.
6. Науковий етикет.
7. Норми етикету у науковому товаристві.
8. Статус та ранг ученого.
9. Учені ступені та звання як складник соціального статусу.
10. Правила наукового спілкування.
11. Академічне середовище як місце формування особливого ідеалу моральності. Зв'язок моральних та професійних якостей наукового працівника.
12. Державні методи регулювання наукової діяльності вченого.
13. Характеристика нормативно-правової системи, що регламентує наукову діяльність ученого.
14. Міжнародні конвенції про роль науки у суспільстві та статус ученого.
15. Державна система організації та управління науковими дослідженнями в Україні.
16. Правові, організаційні та фінансові засади функціонування і розвитку науково-технічної сфери.
17. Академічне середовище як місце формування особливого ідеалу моральності.
18. Зв'язок моральних та професійних якостей наукового працівника.
19. Інтегральний характер державно-управлінської теорії.
20. Роль гуманітарних наук у формуванні державно-управлінського знання. Філософія публічного управління.
21. Класичні концепції державного управління.

22. Сучасні концепції публічного управління.
23. Місце та роль галузі науки “Публічне управління” у науковому пізнанні та практиці.
24. Загальні вимоги до оформлення результатів досліджень.

ВКАЗІВКИ ДО НАПИСАННЯ РЕФЕРАТУ

Вибираючи тему реферату, аспірант на власний розсуд опрацьовує *одну* або *три* із запропонованих у переліку тем (з різних навчальних модулів). Варто вибирати так, щоб вона викликала інтерес або була пов’язана з науковою діяльністю аспіранта, а також сприяла максимальному застосуванню знань та набуттю практичного досвіду. Одна тема вибирається у разі великого обсягу знайденого матеріалу, три теми – у разі невеликих обсягів матеріалів на кожен окрему тему.

При підготовці реферату аспірант має ознайомитися з матеріалами, переліченими у списку літератури, а також самостійно зайнятися пошуком літератури з відповідного питання. Необхідно знайти глави чи розділи, які містять матеріал щодо конкретного питання та проаналізувати його.

У рефераті потрібно концентровано викласти основний зміст відповідей на поставлені питання. По кожному питанню необхідно зробити стислий висновок. Відповіді на питання повинні бути досить повними, самостійними, відображати рівень загальної культури та спеціальних знань аспірантів.

Обсяг реферату – 25-30 сторінок друкованого тексту. На початку роботи потрібно вказати тему реферату, викласти зміст реферату, який відбиватиме структуру роботи (чіткий порядок побудови тексту, зв’язок між окремими частинами).

Структура реферату має бути такою: титульний лист (назва навчального закладу, інститут; кафедра, дисципліна, з якої виконується реферат; тема; прізвище, ім'я та по батькові аспіранта, який виконав реферат;

прізвище, ім'я та по-батькові викладача, який має перевірити реферат; місто та рік виконання роботи); план роботи; вступ (де викладена актуальність та основні положення вибраної теми, об'єкт та предмет аналізу); основна частина (основний зміст розглянутих питань); висновки; список використаної літератури (потрібно вказати літературу, що використані при написанні).

Особливу увагу слід приділити оформленню реферату. Він повинен бути виконаний охайно, ретельно. Кожне питання має підпитання та закінчується коротеньким висновком. Кожен розділ роботи починається з нової сторінки. Усі сторінки мають бути пронумеровані (крім першої – титульної) відповідно до плану роботи.

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Програмою курсу передбачено виконання 2-х практичних завдань.

Перше завдання – це індивідуальна письмова робота, в якій потрібно розробити «Етичний кодекс ученого України», що включає:

1. Загальні принципи.
2. Наукові дослідження.
3. Учений як автор.
4. Учений як керівник.
5. Учений як викладач.
6. Учений як консультант чи експерт.
7. Учений як громадянин.

Вимоги до цієї роботи – 5-7 сторінок друкованого тексту. Максимальна оцінка 50 (балів).

Друге завдання. Розробити положення про оформлення дисертаційного дослідження відповідно до нормативно-правової документації, що регулює наукову діяльність в Україні. Ця робота виконується з дотриманням вимог таких нормативних актів:

Закон України:

1. «Про наукову і науково-технічну діяльність» (Верховна Рада України; Закон від 13.12.1991 р. № 1977-ХІІ).

2. «Про наукову і науково-технічну експертизу» (Верховна Рада України; Закон від 10.02.1995 р. № 51/95-ВР).

3. «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» (Верховна Рада України; Закон від 11.07.2001 р. № 2623-ІІІ).

Постанова КМУ:

1. «Про затвердження Положення про підготовку науково-педагогічних і наукових кадрів» (Кабінет Міністрів України; Постанова, Положення від 01.03.1999 р. № 309).

2. «Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів» (Кабінет Міністрів України; Постанова, Порядок, Перелік від 24.07.2013 р. № 567).

Наказ МОН України:

1. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (МОН України від 12.01.2017 р. № 40).

2. «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» (МОН України від 17.10.2012 р. № 1112).

Вимоги до цієї роботи – 25-30 сторінок друкованого тексту. Максимальна оцінка 50 (балів).

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАВДАННЯ

Для активізації самостійної роботи аспірантів та здійснення поточного контролю знань пропонується виконання індивідуальних та творчих завдань. Теми індивідуальних та творчих завдань дають змогу активізувати комунікативні аспекти навчального процесу, надають аспіранту можливість розкрити свій творчий потенціал.

Індивідуальні та творчі завдання можуть носити як теоретичний, так і практичний характер. Ці форми самостійної роботи аспірантів розглядаються, по-перше, як метод популяризації соціального знання, по-друге, як можливість побачити позицію аспіранта та спосіб її реалізації, по-третє, як метод активізації навчальної свідомості. Підґрунтям для цього виступає сама форма завдання, яка поєднує індивідуальну позицію автора з необхідністю наукового її обґрунтування. Крім інтелектуального напруження, яке сприяє активізації мислення аспіранта, творче завдання дає змогу найбільш повно розкритися аспіранту, тому що він бачить необхідність свого втручання у проблему, що досліджується.

Виконання індивідуальних та творчих завдань формує в аспіранта:

- навички формулювання і аргументування власної точки зору;
- уміння аналізувати складні суспільні проблеми;
- уміння самостійно здобувати необхідну інформацію;
- застосування набутих теоретичних знань для їх практичного вирішення.

Використовуючи програмне забезпечення MS PowerPoint, аспірант у довільній формі презентації викладає основні положення вибраних тем.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Що являє собою етика науки й етика вченого?
2. Назвіть умови виникнення та функціонування професійної етики.
3. Що являє собою професійний обов'язок, професійні зобов'язання, покликання та професійна відповідальність ученого?
4. Що являє собою професійна етика?
5. Що є правовою етикою?
6. Що є юридичною етикою?
7. Що є судовою етикою?
8. Що є економічною етикою?
9. Що є соціальною етикою?
10. Що є науковою етикою?
11. Що являє собою етика викладача?

12. Що являє собою етика керівника?
13. Визначте етику науки у системі професійної етики.
14. Що таке кодекси професійної етики?
15. Поясніть, у чому зміст професійного етикету?
16. Поясніть, у чому полягає зміст наукового етикету?
17. Визначте норми етикету у науковому товаристві.
18. Що являє собою статус та ранг ученого?
19. Назвіть учені ступені та звання як складник соціального статусу.
20. Які правила наукового спілкування ви знаєте?
21. Що являє собою опанування?
22. Що являє собою рецензування?
23. Що являє собою експертиза?
24. У чому полягають моральні норми індивідуальної та колективної наукової діяльності?
25. Що є академічним середовищем?
26. У чому полягає зв'язок моральних та професійних якостей наукового працівника?
27. Чим відрізняються поняття «інтелігенція» та «інтелігентність»?
28. У чому виховне значення моральних ідеалів наукового середовища?
29. Назвіть найпоширеніші порушення моральних норм життєдіяльності наукового співтовариства.
30. Назвіть основні нормативні документи, що регламентують наукову діяльність ученого.
31. У чому полягають державні методи регулювання наукової діяльності ученого?
32. Які нормативно-правові акти регулювання наукової діяльності ученого ви знаєте?
33. Схарактеризуйте нормативно-правову систему, що регламентує наукову діяльність ученого.
34. Роль науки у суспільстві та статус ученого відповідно до міжнародних конвенцій.
35. Назвіть основні нормативні акти, якими регулюється наукова діяльність в Україні.
36. Схарактеризуйте державну систему організації та управління науковими дослідженнями в Україні.
37. Що являють собою правові, організаційні та фінансові засади функціонування і розвитку науково-технічної сфери?
38. Дайте визначення академічному середовищу.
39. Що являють собою наукові школи, напрями, корпорації? Наведіть приклади.
40. Як здійснюється керівництво науковим товариством?

41. У чому полягає інтегральний характер державно-управлінської теорії?
42. Роль гуманітарних наук у формуванні державно-управлінського знання.
43. Поясніть філософію публічного управління.
44. Які класичні концепції державного управління ви знаєте?
45. Які сучасні концепції публічного управління ви знаєте?
46. Що являє собою галузь науки державного управління в Україні?
47. Визначте місце та роль галузі науки “Публічне управління” у науковому пізнанні та практиці.
48. Завдання науки в контексті трансформації державного управління в Україні.
49. Назвіть етапи організації наукових досліджень.
50. Яким чином оформлюються результати наукових досліджень на прикладі дисертаційного дослідження?

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Державне управління : підручник : у 2 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова), К. О. Ващенко (заст. голови), Ю. П. Сурмін (заст. голови) [та ін.]. – К. ; Дніпропетровськ : НАДУ, 2012. – Т. 1. – 564 с.
2. Етичний кодекс ученого України [Електронний ресурс] / Західний наук. центр Нац. акад. наук України та Міністерства освіти і науки України. – Режим доступу: <http://znc.com.ua/ukr/news/2009/20090123ethic.php>
3. Кодекс честі науковця, або етичні норми та добрі манери у науці: пер. з польс. / Етичний комітет Польської акад. наук. – Львів : Галицька вид. спілка, 2003.
4. Про вищу освіту / Верховна Рада України; Закон від 01.07.2014 р. № 1556-VII. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page>

5. Про наукову і науково-технічну діяльність / Верховна Рада України; Закон від 13.12.1991 р. № 1977-ХІІ. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1977-12/page>
6. Про наукову і науково-технічну експертизу / Верховна Рада України; Закон від 10.02.1995 р. № 51/95-ВР. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/51/95-%D0%B2%D1%80>
7. Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки / Верховна Рада України; Закон від 11.07.2001 р. № 2623-ІІІ. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2623-14>
8. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій / Верховна Рада України; Закон від 14.09.2006 р. № 143-V. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/143-16>
9. Про затвердження Положення про підготовку науково-педагогічних і наукових кадрів / Кабінет Міністрів України; Постанова, Положення від 01.03.1999 р. № 309. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/309-99-%D0%BF>
10. Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів / Кабінет Міністрів України; Постанова, Порядок, Перелік від 24.07.2013 р. № 567. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/567-2013-%D0%BF>
11. Червякова О. В. Перехід від державного до публічного управління в умовах розвитку громадянського суспільства в Україні / О. В. Червякова // Публічне урядування: збірник. – 2016. – № 3 (4). – Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2016. – С. 198–206.
12. Chervyakova O. V. Thenewpublicadministrationparadigmdirections. Publicmanagement : collection. – 2017. – № 1 (6). – Kyiv : ДП “Вид. дім “Персонал”, 2017. – 198–203 р.
13. Червякова О. В. Нова парадигма орієнтирів публічного управління / О. В. Червякова // Наук. записки Ін-ту законодавства Верховної Ради України. – № 1/2017. – «МП Леся», 2017. – С. 171–175.

14. Червякова О. В. Сучасний стан та перспективи розвитку галузі науки «Публічне управління» / О. В. Червякова // Ukraine- EU. Modern Technology, Business and Law : collection of international scientific papers: in 2 parts. Part 2. Current Issues of Legal Science and Practice. Management and Public Administration. Innovations in Education. Environmental Protection. Engineering and Technologies – Chernihiv : CNUT, 2017. – С. 101–104.
15. Этнос науки / [РАН. Ин-т философии]; [Ин-т истории естествознания и техники] ; [отв. ред. Л. П. Киященко и Е. З. Мирская]. – М. : Academia, 2008. – 544 с. – (Коллективная монография: философия и социология науки).
16. Яскевич Я. С. Методология и этика в современной науке: поиск открытой рациональности: учеб.-метод. пособие / Я. С. Яскевич. – Минск : БГЭУ, 2007. – 186 с.
17. Про встановлення іменних стипендій Верховної Ради України для найталановитіших молодих учених / Верховна Рада України; Постанова, Положення від 16.03.2007 р. № 774. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/774-16>
18. Про Премію Верховної Ради України найталановитішим молодим ученим в галузі фундаментальних і прикладних досліджень та науково-технічних розробок / Верховна Рада України; Постанова, Положення, Опис від 16.03.2007 р. № 775. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/775-16>
19. Про Державну премію України в галузі освіти / Президент України; Указ, Положення, Склад колегіального органу від 30.09.2010 р. № 929/2010. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929/2010>
20. Про Положення про щорічні гранти Президента України докторам наук для здійснення наукових досліджень / Президент України; Указ,

- Положення від 17.06.2009 р. № 446/2009. – Режим доступу:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/446/2009>
21. Про гранти Президента України для обдарованої молоді / Президент України; Указ, Положення від 02.08.2000 № 945/2000 - Режим доступу:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/945/2000>
22. Про затвердження Положення про атестацію наукових працівників / Кабінет Міністрів України; Постанова, Положення від 13.08.1999 р. № 1475. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1475-99-%D0%BF?test=XNLMf5x.qwJg.RYwZiDPXfpCHI45ks80msh8Ie6>
23. Про затвердження Положення про порядок призначення академічних стипендій Президента України студентам [...] / Кабінет Міністрів України; Постанова, Положення від 28.10.1994 р. № 744. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/744-94-%D0%BF>
24. Питання навчання студентів та аспірантів, стажування наукових і науково-педагогічних працівників у [...] / Кабінет Міністрів України; Постанова, Положення від 13.04.2011 р. № 411. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/411-2011-%D0%BF>
25. Деякі питання реалізації Закону України "Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу [...] / Кабінет Міністрів України; Постанова, Положення від 01.08.2007 р. № 995. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995-2007-%D0%BF>
26. Про затвердження Положення про державну атестацію науково-дослідних (науково-технічних) установ / Кабінет Міністрів України; Постанова, Положення від 07.04.1998 р. № 469. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/469-98-%D0%BF>
27. Про внесення змін до Порядку присвоєння вчених звань науковим і науково-педагогічним працівникам / МОН України; Наказ від 22.02.2017 р. № 245/30113. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0245-17>

28. Про затвердження Порядку присвоєння вчених звань науковим і науково-педагогічним працівникам / МОН України; Наказ від 14.01.2016 р. № 13. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0183-16/paran14#n14>
29. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації / МОН України; Наказ від 12.01.2017 р. № 40. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0155-17#n91>
30. Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук / МОН України; Наказ від 17.10.2012 р. № 1112. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1851-12>
31. Деякі питання присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань / МОНмолодьспорт України; Наказ, Положення, Перелік від 14.09.2011 № 1059 - Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1169-11>
32. Про затвердження Переліку наукових спеціальностей / МОНмолодьспорт України; Наказ, Перелік від 14.09.2011 р. № 1057. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1133-11>
33. Про затвердження Порядку надання відомостей про основні результати наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності та у сфері трансферу технологій / МОНмолодьспорт України; Наказ, Порядок, Форма від 11.01.2012 р. № 10. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0146-12>